

Pred tridesetimi leti je ponovno začel izhajati Novi list

Tri desetletja zvestobe

Dne 27. maja pred 30 leti je prišla iz takratne slovenske tržaške tiskarne »Graphis«, katere ravnatelj je bil odlični slovenski tiskarski mojster Jure Štavar in je delovala v prostorih nekdanje »Edinosti« (ul. sv. Frančiška v Trstu) — med slovenske bralce prva številka tednika Novi list. To torej pomeni, da prav v teh dneh obhajamo trideset let njegovega izhajanja. Njegov glavni ustanovitelj in tedanji glavni urednik dr. Engelbert Besednjak je hotel, da se list predstavi bralcem in sploh Slovincem na Tržaškem, Goriškem, v Benečiji in Kanalski dolini v natančno isti obliki in velikosti, kot so ju bili slovenski bralci na Primorskem vajeni četrstoletnja prej. V letih 1929 in 1930 je namreč Novi list izhajal kot edini slovenski tednik v takratni Italiji, in sicer vse dotlej, dokler fašizem ni utišal tudi tega zadnjega slovenskega glasu, v skladu z načrtom in željo, da nas na zunaj kot narod ne bi bilo več, oziroma, da ne bi »nič pomenili« (tako je še 29. t.m. napisal neki dr. Giorgio Finzi v pismu tržaškemu »Piccolu«) ne v Trstu ne v Gorici ne povsod drugod po Primorskem.

V prvi številki je glavni urednik v krajšem uvodniku obrazložil glavne vzroke, zaradi katerih se med Slovenci pojavlja Novi list in kaj hoče. »Ko po skoro 24 letih stopa Novi list spet pred slovensko ljudstvo — je napisal — izjavlja, da se hoče držati istih načel, ki so ga vodila ob njegovem rojstvu in zaradi katerih so ga uničili. Dvigal bo slovenski narodni ponos in se boril neustrašeno za našo enakopravnost na vseh področjih javnega življenja.«

»Iz tega ne sledi — nadaljuje uvodničar — da bomo Italijane sovražili. Nasprotno. Izkazovali jim bomo spoštovanje, ki ga sami zase od njih zahtevamo.« »Novi list se bo v prvi vrsti zavzemal za socialno zatirane in prezirane — poudarja uvodnik — za revnega, delovnega človeka, ki tvori večino in jedro našega naroda. Nikdar niso ljudje, morda tudi časnikarji in politiki, toliko lagali kakor v našem času. Novi list se bo tej poplavi laži uprl in dosledno branil resnico. Ljudstvo srčno želi miru. Do grla je sito medsebojnih preprirov, obrekovanja in prerekanja po časopisih. To željo ljudstva bomo upoštevali in se po njej ravnali.«

Na koncu svojega uvodnika pa pisec poudarja, da sprejema vodilo Janeza Evan-

gelista Kreka, ki je rekel: »Kar je res in kar je pravično, to mora odsevati iz človeških besedi in dejanj, četudi je ves svet proti temu!«

Skozi vsa tri desetletja se je naš list skušal dosledno ravnati po glavnih in temeljnih smernicah, ki so bile začrtane ob njegovem ponovnem izhajanju. Tako se je v prvi vrsti zavzemal za čim tesnejše sodelovanje med vsemi komponentami slovenske narodne manjšine, kadar gre za dosego in priznanje temeljnih pravic, ki se tičejo celotne manjšine. V ta namen pa si je potrpečljivo, a vztrajno prizadeval, da bi se med slovensko narodno skupnostjo ustvarilo ustrezno ozračje, da bi se predvsem prenehala jalova in pogosto umetna prerekanja, da bi se skratka uveljavila in spoštovala »pravila demokratične igre«. To pomeni, da ima vsakdo pravico, da se na demokratičen način zavzema za uveljav-

Ustanovitelj in glavni urednik Novega lista
dr. Engelbert Besednjak

ljanje lastnih stališč, ob hkratni zavesti, da v politiki ni absolutnih resnic in da se zato vsakdo lahko moti. Mislimo, da se takšno gledanje pri nas čedalje bolj uveljavlja; najboljši dokaz za to pa je obstoj enotne delegacije Slovencev v Italiji, katerega re-

zultat je akcijska enotnost slovenske narodne manjšine.

Enakopravnost Slovencev je bil eden glavnih ciljev, za dosego katerega se naš list že 30 let zavzema. Priznanje pravice do enakopravnosti in spoštovanje tega načela ter ravnanje po njem gotovo predstavljajo najbolj kočljivo, a tudi najvažnejše vprašanje, ki muči vsako manjšino. Iz dnevnega dogajanja pri nas lahko že na prvi pogled ugotovimo, da je enakopravnost manjšine še vedno sporno vprašanje. Kljub temu mislimo, da so bili tudi na tem področju narejeni koraki naprej in nekaj zaslug za to ima tudi naš list.

Kot izhaja tudi iz pogovora z dr. Mitjo Bitežnikom, enim tesnejših političnih sodelavcev Engelberta Besednjaka — pogovor objavljamo na drugem mestu — se je naš list od vsega začetka odločno zavzemal za ureditev odnosov med manjšino in matičnim narodom ter njegovo državo. Tako je ravnal zaradi globokega prepričanja, da je manjšina zapisana smrti, če ni povezana z matičnim narodom, oziroma je od njega odrezana. Z razliko v letih 1954 in kasneje, moramo priznati, da je to prepričanje zdaj last vse slovenske manjšine, kar pomeni, da so vse njene komponente dejansko rešile vprašanje, ki je bilo prva leta po vojni in zlasti v času, ko se je pojavil Novi list, predmet tolikšnih žolčnih, v bistvu pa neumnih preprirov. Na tem področju je naš list torej dosegel popoln uspeh in mislimo, da smo lahko nad tem ponosni.

Povsem naravno je, da smo v svojem tridesetletnem delovanju tudi sami zagrešili napake, se kdaj motili v ocenjevanju kakega dogodka ali dela kakega posameznika in skupine. Mislimo pa, da te vrstice kljub vsemu smemo zaključiti z ugotovitvijo, da je za naše delo skozi vsa tri desetletja bila značilna zvestoba lastnemu prepričanju, zvestoba našemu slovenskemu ljudstvu in zvestoba vsem tistim, ki se skupno z nami zavzemajo, da bi se to naše ljudstvo ohranilo na domačih tleh, se vsestransko razvijalo in moglo tako opravljati plemenito vlogo posrednika med različnimi narodi, kulturami in omikami, se pravi posrednik tistih vrednot, ki predstavljajo edino resnično bogastvo za vse človeštvo.

In s prav takšno zvestobo bomo, če Bog da, tudi nadaljevali s svojim delom v prihodnosti.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 3. junija, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojano; 9.45 Glasbeni potpuri; 10.00 Poslušali boste; 10.30 Mladinski oder: »Kozorog« (France Bevč - Sergej Verč); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40-19.00 Sport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditve; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 4. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah: Sedma stopnja sreče; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Giuseppe Verdi: Luisa Miller; 11.30 Literarni listi; 12.00 Skrivnost verstev; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Božin Pavlovski: »West Aust«, dramatizacija Aleksij Pregarc; 14.40 Tja in nazaj; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Organist Hubert Bergant in Slovenski trobilni kvartet; 18.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nediških dolin; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 5. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah: Veter raznaša besede; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Giuseppe Verdi: Luisa Miller; 11.00 Literarni listi; 12.00 Folklor narodov Jugoslavije; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »Miška Miki na dvoru kitajskega cesarja« (Lojzka Lombar); 15.00 Naš jezik; 15.05 Tja in nazaj (Mladi mladim); 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Nabrežinska godba, ki jo vodi Stanko Mislej; 18.00 Vladimir Majakovski: »Velika zehata«, komedija; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 6. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Literarni listi; 12.00 Sprehodi med starimi spomeniki; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Deželni zbori na letošnji reviji »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Božin Pavlovski: »West Aust«, dramatizacija Aleksij Pregarc; 16.00 Iz dnevnika odvetnika Angela Kukanje; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Vinko Globokar: Voie za tri zборе, orkester in recitatorja; 18.00 »Poezija slovenskega zapada«, primorski pesniki v analitičnem prikazu Tarasa Kermaunerja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 7. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Trim za vsakogar; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Zdravniški nasveti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Pisani otroški svet; 14.30 Naš jezik; 16.00 Na gorškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: lanski 15. mladinski pevski festival v Celju; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 8. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Niti življenja; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Dogodki in problemi; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Božin Pavlovski: »West Aust«, dramatizacija Aleksij Pregarc; 14.40 Od ekrana do ekrana; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester konservatorija »Giuseppe Tartini« pod vodstvom Stojana Kureta; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 9. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Javni koncert RAI iz Rima; 11.30 Beležka; 12.00 »Bor naredu st'zdice, čjer so včas'ble« - glasnik Kanalske doline; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Izbrana dela slovenskih mladinskih pesnikov in pisateljev; 14.30 Naš jezik; 14.35 Halo, tu Radio Trst A!; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianistka Dubravka Tomšič igra Chopinove Balade »Marijana«; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Kako se spominja prve številke dr. Mitja Bitežnik

V skupino mladih sodelavcev dr. Engelberta Besednjaka je spadal tudi dr. Mitja Bitežnik, tedaj mladi pravnik in profesor na slovenski nižji srednji šoli na Tržaškem. Odvetnik Bitežnik je tedaj zavzemal vodilne funkcije v Slovenski krščansko socialni zvezi in je seveda sodeloval pri Novem listu. Priprav na prvo številko lista se takole spominja:

»Ker smo bili takoj potem, ko si je naša skupina pridobila odločilen vpliv v Slovenski krščansko socialni zvezi, izpostavljeni najrazličnejšim napadom, se je pokazala potreba po samostojnem glasilu. Priprave so se začele že v letu 1952, a težave so bile ogromne. Večina sodelavcev ni imela nobenih izkušenj v časnikarstvu, treba je bilo rešiti finančno vprašanje, potrebno je bilo organizirati delo v tiskarni, ustvariti mrežo informatorjev in dopisnikov v vseh vaseh po Tržaškem in Goriškem in kasneje tudi v Slovenski Benečiji. Dr. Besednjak, ki je bil v časnikarstvu star maček, je dajal navodila, ki so se nam večkrat zdela prezahtevna. Izida prve številke smo se zato veselili kot otroci in tudi primerno proslavili.«

Novi list je začel ponovno izhajati v maju leta 1954, ko usoda Trsta in njegove cone A še ni bila povsem znana. Med pripravami na prvo številko ste gotovo omenjali tudi to vsekakor važno vprašanje. Kaj bi o tem povedali?

»Jasno je, da smo o položaju pogosto razpravljali in to v okviru soustanoviteljev

lista kot tudi na sejah odbora SKGZ. Šlo je za akcije v obrambo STOja in proti priključitvi Cone A Italiji. Novi list je dosledno zagovarjal skupne nastope vseh slovenskih strank in skupin in tudi ustanovitev Narodnega sveta Slovencev, v katerem pa ni uspel.«

Novi list se je pojavil med Slovenci v zamejstvu v trenutku, ko je bila manjšina hudo sprta med seboj, ko so trije tabori — kominformisti, titovci in SDZ — le z velikimi težavami komunicirali med seboj in ko si akcijske enotnosti sploh ni bilo mogoče predstavljati. V takih razmerah se je pojavil Novi list. Kaj bi v tej zvezi dejali?

»Odnosi med različnimi političnimi skupinami v zamejstvu so bili v tedanjem trenutku enostavno neznosni. Napadi — tudi osebni — so bili v slovenskem tisku na dnevnem redu. Prava umetnost je bila že

»Kar se tiče ureditve odnosov z matič-pridobiti pristaneke za skupne sestanke, kaj šele doseči, da je prišlo na takih sestankih tudi do konkretnih sklepov.

V tem vprašanju pa je Novi list neizprosno stal na stališču, da bo borba za naše pravice v Italiji uspešna le, če bomo odpravili ali vsaj ublažili strankarska časopisna obračunavanja in v skupnih zadevah vodili enotno akcijo.«

Engelbert Besednjak je poleg tega poudarjal, kako je za manjšino nujno, da uredi (nadaljevanje na 9. strani)

Boris Pahor ob 30-letnici Novega lista

Pisatelja Borisa Pahorja smo naprosili za priložnostni zapis ob 30-letnici našega lista. Prof. Pahor se je ljubeznivo odzval naši prošnji in nam poslal naslednji stavke. Ured.

Mislim, da je bil Novi list vseskozi zvest slovenskemu poslanstvu in da si v glavnem ni nadel nikakršnih ideoloških plašnic, tako da je bila tudi krščanska misel v njem nepoudarjena spremljevalka.

Prav tako se je glede seznanjanja bralcev s svetovnim in domačim dogajanjem list držal ščekove koncepcije o informativnem glasilu, ki bi širokemu krogu ljudi tolmačil ozadje in razloge bolj pomembnih zapletov in spopadov.

Vendar bi si poleg teh nalog, ki so vsekakor vsega upoštevanja vredne, po mojem časniki moral zastaviti še nekatere, ki bi ne samo potrdile izrazito podobo takega tednika, ampak bi bil zavoljo takih specifičnosti list v resnici nenadomestljiv.

V mislih imam predvsem potrebo po kritičnem spremljanju takó političnega kakor socialnega kakor kulturnega razvoja v slovenskem svetu na splošno, v našem tukajšnjem pa še posebej. Videti je namreč, da se je zadnja leta Novi list odvil živnega avtonomnega odzivanja na pereča vprašanja, tako da ima človek vtis nekakšnega prevladujočega zatišnega ozračja. Res je, da se tu in tam pojavi ime mlajšega sodelavca ali sodelavke, ki nekoliko razgiba tihe vode, vendar se takim posegom ne posreči, da bi listu spremenili ton njegovega življenjskega ritma. V bistvu namreč ne gre za to, da bi z občasno

plastično kirurgijo izboljšali videz nekih potez, pač pa za to, da časniki zadobi izrecno veljavo zavoljo svojih izvornih stališč in komentarjev. Seveda ne bo lahko v kulturi nadomestiti razvejan obzornik, ki ga je prispeval rajnik Franc Jeza, vendar bi bilo potrebno težiti v to smer, za to pa bi se morala zavzeti predvsem mlajša kulturna generacija.

Druga naloga, ki je tesno povezana s prejšnjo, je skrb za izrazito poudarjanje tistega pluralizma, o katerem je zadnje čase list objavljaval v nadaljevanjih zelo tehten esej. A nujno je, da bi takim, teoretično tako zgledno definiranim postavkam, v vsakotredenski praksi sledila sprotne potrditve tako eminentnega načela; nič koliko je namreč primerov, ko bi pravočasen kritičen odziv na dogajanje rešil beroče občinstvo iz zamegljenosti, ki se pri nas po navadi razčiščuje z nekaj mesečno zamudo.

Mogoče bo kdo v zvezi s tem postavljati vprašanje o vlogi poguma; menim pa, da je, kar se tega tiče, matični tisk v marsičem prehitel naše tukajšnje časopisje. Ker pa se zdaj v vsem enotnem kulturnem prostoru v enaki meri zavedamo, kako hudo smo biološko izpostavljeni, velja menda za vse enako pravilo korenitega izpraševanja vesti.

V sklopu slovenskega periodičnega tiska bi zato Novi list moral predvsem poudarjati svojo drugačnost, saj bo samo tako lahko potrdil zgodovinsko upravičenost svojega obstoja.

Ko mu želim polnega razvoja na nakazani poti, si hkrati obetam, da bi kakor v preteklosti tudi v prihodnosti po svojih močeh pripomogel k uresničevanju njegovega poslanstva.

Prvi abiturienti Jadranskega zavoda združenega sveta

S prireditvijo v tržaškem Avditoriju se je zaključilo drugo akademsko leto Jadranskega zavoda združenega sveta, ki ima svoj sedež v Devinu. Prireditvev, ki je bila v petek, 25.5. popoldne, se je začela s pozdravnim govorom predsednika upravnega sveta Corrada Belcija, ki je že uvodoma poudaril, da je z letošnjim letom zaključila svoje študije na tem mednarodnem zavodu prva skupina dijakov, ki so lani bili njegovi gojenci, ko je še imel svoj sedež v hotelu Evropa v nabrežinskem Bregu.

Sledil je kratek nagovor deželnega odbornika za šolstvo Barnabe, po njem pa so si prisotni lahko ogledali diapozitive o življenju in delu skladatelja Puccinija.

V drugem delu večera pa so bili na vrsti dijaki sami. Pred plesnim, pevskim in recitacijskim nastopom je kratko spregovoril tudi rektor zavoda David Sutcliffe.

Publika je s posebnim zanimanjem sledila plesom številnih zastopanih narodov. Dijaki so seveda nastopili tudi v stiliziranih narodnih nošah, tako da so plesi: južnoameriški, norveški, japonski, španski, poljski, indijski, madžarski, škotski, maroški in ukrajinski bili še bolj živi. Iz mladih grl pa so lepo zveneje tudi pesmi raznih narodov.

Ob zaključku dvoletnega učenja na tej mednarodni šoli smo prosili za nekaj mnenj Aleksandra Semena, Dašo Lipovšek, Beato Bieszke in še Tamara Petaros. Aleksander nam je takole povedal. »Brez pomisleka bi se še enkrat odločil za ta zavod. V teh dveh letih sem res veliko odnesel. Če govorim o študiju, sta bila zame zanimiva novi pristop k snovi in nova metoda dela, ki te pripravi do tega, da postaneš bolj samostojen. Nekaj edinstvenega pa je dveletno življenje v družbi z drugimi mladimi. Prav zato je zdaj ob koncu skoraj žalostno zapustiti to družbo.«

Katera je glavna značilnost učenja na tem zavodu, smo ga vprašali? »Vse je zelo racionalno. V tem smislu te tudi pripravljajo, za to imamo tudi poseben predmet, pravimo mu »teorija znanosti«, ki te nauči logičnega in znanstvenega mišljenja. Vse delo je tako veliko bolj samostojno. Na splošno pa je za italijanske razmere šolanje precej zahtevno. Veliki poudarek je na matematiki in znanstvenih vedah, tega pa naše šole nimajo veliko. Tudi pouk literature je bistveno različen. Obravnavajo se obdobja. Značilnejši pisatelj ali pesnik nas uvede v neko obdobje, ob njem pa si dijak ustvarja ostala literarna in drugačna mnenja.«

Kaže, da bo italijanska država priznala vašo diplomu. Kam se misliš vpisati, ob zaključku te edinstvene izkušnje? »Osebnost bi rad na ekonomijo, s katero sem se spoznal prav v zavodu. Zadnja odločitev pa še ni padla.«

Kaj pa medčloveški odnosi? Misliš, da šola uspe v zblíževanju med narodi? »Nedvomno. Ko prideš in spoznaš druge, imaš zavest, da je ta in ta iz Afrike ali Indije, že čez teden ali dva pa se spomniš in misliš samo na osebo in ti njegova narodnost ni v zavesti, ampak je nekaj drugega. To pa je lepo in tudi zaradi vseh teh stikov z mladimi z vseh strani sveta, nam je sedaj težko.«

Dašo Lipovšek smo tudi vprašali najprej za splošno mnenje. Zaupala nam je, da ima občutek, »da sta to bili najlepši dve leti mojega življenja!« Če bi morala primerjati življenje in učenje v Ljubljani z zavodskim, kaj bi nam po-

vedala? »Že na prvi pogled vidiš, da je tukaj, v zavodu veliko manj predmetov kot pa na ljubljanski šoli. Predmeti, ki jih imamo, pa so že sami po sebi zanimivi. Prednost je tudi v tem, da si lahko učni načrt sama narediš in torej izbiraš po svojih zanimanjih. Razlika pa je tudi v tem; če si hotel v Ljubljani biti dober, si moral res zelo veliko študirati in nisi zahajal v nobeno družbo. Učil si se in konec. Tu pa je življenje v družbi, med mladimi nekaj samo po sebi umevnega in naravnega. Veliko družabnosti je in to je lepo. Učni program je bil sicer zahteven, a specifičen in od tebe samega je bilo odvisno, če si študiral ali ne in koliko časa si posvečal učenju.«

Slišali smo, da ste posebno slovenski študentje imeli pri učenju lepe uspehe? Čemu pripisuješ zaslugi za te uspehe? »S tem je po mojem tako. V Sloveniji imamo precej dobro pripravo predvsem iz znanstvenih predmetov, kot so matematika, fizika, kemija in biologija, kar nam je bistveno olajšalo učenje na tem zavodu, na katerem so znanstveni predmeti važni. Poleg tega pa imam občutek, da so naše šole bolj trde, bolj zahtevne, kot druge. Sami smo bolj vajeni učenja kot drugi in to je važno.«

Glede prijateljstev in odnosov med nami pa bi rekla to, da me je že od vsega začetka močno presenetilo predvsem dejstvo, da sem opazila med ljudmi, ki prihajajo z vseh strani sveta in iz različnih družbenih in kulturnih stvarnosti pravzaprav presenetljive podobnosti. Ljudje smo si prav res podobni, človeškost je ena. Poznavanja in prijateljstva, ki sem jih navezala bodo ostala. To pa me veseli, ker tudi upam, da bom v prihodnosti lahko kaj potovala po svetu in povsod bom poznala koga in se lahko z njim dobila.«

Beata Bieszke iz Olsztyha na Poljskem, kaj pa ti misliš o Jadranskem zavodu združenega sveta?

»Saj so že drugi vse povedali. Mogoče to, da je velika razlika med življenjem v hotelu Evropa in tukajšnjim, v Devinu. Tam je bilo včasih prav mučno. Vedeti moraš, da ko so izbirali, koga bi poslali sem v zavod, so polagali veliko važnost tudi na to, da je nekdo imel odprt, pa čeprav močan značaj. Se pravi osebnosti, ki bi bile lahko vlačilne osebnosti v skupinah in družbi sploh. Na ta način pa se je zgodilo, da se je v ozkem prostoru, kot je bil hotel Evropa, zbralo preveč takih močnih osebnosti skupaj, ki bi vse rade dominirale in to je bil včasih razlog, da je bilo stanje napeto.«

Letos v Devinu pa je bilo veliko boljše. Imeli smo več življenjskega prostora in več možnosti gibanja. Stanje je zato bilo veliko bolj sproščeno in zato plodno.

Glede učenja: moram priznati, da nisem osebno veliko odnesla, ker nisem urejena. Dobro pa sem se naučila dva jezika, kar pa mi pomeni veliko. Raje imam gimnazijski način učenja, je bolj sistematičen in meni mnogo bližji. Da ne bo izzvenelo preveč negativno, pa naj dodam, da so me zelo veselili stranski predmeti in druge dejavnosti, največ veselja sem imela s predmetom, oz. uro »International Affairs« ko smo obravnavali mednarodne dogodke. S tem sem imela posebno zabavo. Glede prihodnosti pa ne vem. Na Poljskem se bom verjetno vpisala na filozofsko fakulteto, rada bi namreč poglobila svoje dosedanje znanje tujih jezikov.«

Tudi Tamara Petaros nam je povedala nekaj osebnih vtisov o učenju in življenju v Jadranskem zavodu združenega sveta. Med drugim nam je tudi dejala, da so med letom posvečali precejšnjo skrb spoznavanju drugih kulturnih in socialnih zanimivosti, tudi v bližnji okolici zavodovega delovanja. Poleg t.i. družbene službe (»social Service«), tako nam je rekla, »smo imeli posebno letos tudi več stikov z ljudmi, in skupnostjo, v kateri zavod deluje. To pa je prava posebnost za te mednarodne šole, ki navadno delujejo v obrobni in samotni krajih, tako da dijaki nimajo veliko stikov z zunanjim svetom. Povedali so nam, da se to pri nas tudi pozna, saj smo stalno živeli v stiku z vaščani in drugimi

dalje na 8. strani ■

Kratka življenjska pot dr. Andreja Tavčarja

Preteklo soboto je za posledicami hude prometne nesreče pri Šibeniku v Dalmaciji zgubil življenje mladi gospodarstvenik dr. Andrej Tavčar. Poleg njegovega je asfalt terjal še življenje dveh oseb, hudo pa je bil ranjen tudi štiriletni otrok.

Dr. Andrej Tavčar je bil rojen v Devinu 31. januarja 1952, obiskoval je osnovno šolo v domači vasi, nižjo srednjo pa v Nabrežini. Študij je nadaljeval na klasičnem liceju »France Prešeren«, kjer je maturiral leta 1971. Študijska pot ga je nato peljala v Benetke, kjer je leta 1976 diplomiral na univerzi Ca' Foscari iz podjetniške

ekonomije. V Benetkah je spoznal tudi svojo bodočo ženo Jole.

Prvo zaposlitev je našel v Milanu pri družbi Dalmine, nato pa je služboval še v San Donà di Piave in Padovi, dokler ni lanskega aprila prevzel službo komercialnega direktorja pri podjetju Veplas v Špetru Slovenov.

Smrt ga je doletela, ko je za podjetje potoval skupno s poslovnim kolegom iz koprškega Iplasa na Kosovo. Zgubili smo tako mladega človeka, ki bi s svojim življenjskim zagonom in strokovno pripravo lahko še veliko dosegel zase in za širšo skupnost.

Pokrajinsko tajništvo Ssk o novih odborih

Pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti v Trstu nam je poslalo v objavo naslednje poročilo:

»V zvezi s potekom in zaključkom večmesečnih pogajanj za sestavo novih odborov na tržaški občini in pokrajini pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti želi pojasniti, da je SSk dokončno pristala, da vstopi oziroma ostane v omenjenih odborih, potem ko je dosegla, da so bile sprejete njene zahteve glede popravkov k programu in enakopravnega zastopstva v odborih obeh ustanov.

Do tega je prišlo v ponedeljek zvečer neposredno pred zasedanjem pokrajinskega sveta, ki je imel na dnevnem redu volitve predsednika in odbornikov. V skladu s pismom tajništva ostalim strankam koalicije z dne 25. maja in z zadnjimi smernicami izvršnega odbora z dne 26. maja je strankin tajnik zahteval bistveno dopolnitev programske točke o zaščiti slovenske manjšine in da jo podpišejo člani koalicije, kar se je dejansko zgodilo. Poleg tega so tajniki koalicijskih strank osvojili še vključitev v program dodatnega odstavka SSk, ki jih obvezuje, da se bodo zavzemale za sprejetje zaščitnega zakona za sloven-

sko narodno manjšino v deželi Furlaniji-Juljski krajini v skladu s členom 6 in 3 ustave in mednarodnimi sporazumi. V tem smislu je bilo domnjeno, da bosta občina in pokrajina v kratkem predložili ustrezno resolucijo.

Iz povedanega izhaja, da je SSk uspešna doseči bistveno spopolnitev programa glede slovenske manjšine, in to po umiku PSI s pogajanj. Socialisti sami opravičujejo umik ne zaradi programa, temveč iz drugih vzrokov. Govori se tudi, da bodo socialisti kmalu spet vstopili v odbore.

Na osnovi ocene zgoraj opisanih premikov v korist globalne zaščite slovenske manjšine v Italiji je SSk ostala v odborih, da s svojo prisotnostjo in stališči zagovarja in štiti pravice in koristi slovenskega prebivalstva in njegovih ustanov. V tem smislu bo stalno preverjala položaj v teh dveh ustanovah.

Poročilo objavljamo prav radi, saj je razvoj dogodkov v okviru tržaške občinske in pokrajinske uprave povzročil precejšnjo zmedo med člani in volivci Slovenske skupnosti. Mogočna manifestacija na goriškem Travniku v nedeljo, 20. maja, je namreč zelo zgovorno pokazala, kako si slovenska manjšina želi enotnih nastopov in da je mobilizacija manjšine tudi možna, če so cilji jasni. V Gorici je seveda šlo za vprašanje zaščite temeljnih manjšinskih pravic, ne pa za sestavo večinske koalicije v neki krajevni upravi.

Tudi sami nismo navdušeni nad dejstvom, da predstavnik Slovenske skupnosti sedita v skupnem odboru s predstavnikoma Liste za Trst. Res pa je, da so voditelji socialistične stranke sklenili ostati izven nove koalicije predvsem zato, ker jim ta ni priznavala pravice do predsednika tržaške pokrajine. Ne smemo dalje pozabiti, da so socialisti več časa bili v skupni manjšinski koaliciji z Listo za Trst in da so dejansko bili prvi pobudniki nastanka sedanje koalicije. Vedno pa moramo imeti pred očmi dejstvo, da so pri določevanju stališč tako socialistične kot katerekoli druge vsedrjavne italijanske stranke odločilni pogledi njenih italijanskih voditeljev, kot

je sicer povsem razumljivo. Sodelovanje SSk v novih koalicijah nikakor ni in ne more pomeniti odklona od stališč, ki so tako jasno prišla do izraza na manifestaciji na goriškem Travniku.

—0—

**Dr. RICHETTI ŽUPAN,
prof. MARCHIO PREDSEDNIK**

Z glasovi Krščanske demokracije, Liste za Trst, socialdemokratske, liberalne in republikanske stranke ter Slovenske skupnosti je bil za tržaškega župana potrjen dr. Franco Richetti, član krščanskodemokratske stranke. V občinski odbor so bili izvoljeni predstavniki Liste za Trst, Krščanske demokracije, socialdemokratske, republikanske in liberalne stranke ter Slovenske skupnosti. Za Slovensko skupnost je bil izvoljen prof. Aleš Lokar, ki je tudi ohranil odborništvo za davčne dajatve. V novi koaliciji ni predstavnikov socialistične stranke, čeprav se je ta med prvimi zavzemala za sestavo zaveznitva med Listo za Trst na eni ter Kršč. demokracijo in strankami laično-socialističnega bloka na drugi strani. Vse kaže, da so socialisti odpovedali neposredno sodelovanje v odborih, ker Lista in Kršč. demokracija nista hoteli pristati na zahtevo, naj se socialisti odvetnik Clarici potrdi za predsednika tržaške pokrajine.

Za predsednika tržaške pokrajine je bil izvoljen predstavnik Liste za Trst prof. Gianni Marchio. Star je 44 let in je po poklicu srednješolski profesor. V odbor pa so bili izvoljeni predstavniki Liste, Kršč. demokracije, socialdemokratske in republikanske stranke ter Slovenske skupnosti. Za SSk je bil za odbornika potrjen dr. Zorko Harej, ki je ohranil odborništvo za kulturo.

—0—

ČESTITKE

Preteklo soboto sta si obljubila večno zvestobo ANAMARIJA PAHOR in RENCO FRANDOLIC. Vse najlepše na skupni življenjski poti jima želi Mladinska sekcija Slovenske skupnosti.

Čestitkam se pridružuje uredništvo Novega lista.

Lepa otroška prireditev v Nabrežini

Zveza slovenskih kulturnih društev je pod pokroviteljstvom nabrežinske občine organizirala v soboto, 26. t.m., lepo otroško prireditev, srečanje otroških folklornih skupin in pevskih zborov. Revija je potekala pod skupnim imenom »Zaplešimo, zapojmo«.

Kot običajno, ko nastopajo otroci, je bila nabrežinska telovadnica skorajda premajhna za številno publiko, ki jo je napolnila. Na reviji pa so nastopile plesne skupine iz Križa, Saleža, »Valentin Vodnik« iz Doline, kar dve skupini sta bili z Opčin, obe delujeta pri društvu »Tabor«, nastopili pa so še otroci rojanske osnovne šole »Bazoviški junaki« in društva »Ivan Cankar« od Sv. Jakoba.

Na večeru so sodelovali tudi pevski zbori. To so bili mladinski zbor, ki deluje pri društvu »Slovenec« iz Boršta, zbor »Fran-

V devinski cerkvi sta se v soboto, 26. t.m., poročila gdč. Anamarija Pahor iz Devina in Renco Frandolič iz Doberdoba. Novemu paru želimo mnogo sreče na življenjski poti.

Venturini od Domja, in zbor kulturnega društva Prosek - Kontovel, ter združeni mlajši mladinski zbor društev »Lipa« iz Bazovice, »Primorec« iz Trebč in »Slovan« iz Padrič ter otroški zbor Glasbene matice iz Trsta.

Revija je nedvomno lepo uspela in je gotovo prispevala k boljšemu in temeljitejšemu delu z našo mladino.

Barkovljanski pevski zbor poimenovan po Milanu Pertotu

Milan Pertot, barkovljanski rojak, je gotovo pomembno ime v slovenskem glasbenem svetu. Po njem se od nedelje dalje imenuje barkovljanski mešani pevski zbor, ki je pred dvema letoma obnovil svoje delovanje.

Nedeljska prireditev je izzvenela kot velik praznik. Začela se je s prvo kitico »Zdravljice«, ki jo je zbor Milan Pertot pod vodstvom Aleksandre Pertot zapel v pozdrav vsem prisotnim. Sledil je govor in utemeljitev poimenovanja, ki je tudi orisal življenjsko pot in delo Milana Pertota.

Večer se je nadaljeval z nastopom Mileve Pertot, hčerke Milana Pertota, ki je članica mariborske Opere. Zapela je nekaj samospevov ob spremljavi Zorane Cotič.

Zelo oseben in zanimiv je bil pogovor pisateljice Zore Tavčar Rebula s Pertotovo hčerko Milevo. Profesorica Tavčarjeva

je namreč zelo dobro poznala Milana Pertota in njegovo družino, ker je pri njih v Mariboru tudi nekaj časa živela.

Mešani pevski zbor Milan Pertot pa je zaključil kulturni del večera z nastopom priredb barkovljanskih ljudskih pesmi, ki jih je priredil prav Milan Pertot. Slišali smo tako priljubljene pesmi, kot so »K ljubci u vas«, »Zgblena lebjezen«, »Prekljetstvo«, »Kej mi boš taku zamjeru«, »Skrinja uorehova«, »Peščalka«, »Za slovu«, »Kambrca«, »Nezvjestja lebjezen«, »Reva udovčeva« in še dve drugi pesmi.

Na koncu so številni predstavniki društev in pevskih zborov pozdravili in čestitali k tej lepi pobudi. Večer se je zaključil z družabnostjo, kar je še bolj povezovalo Barkovljane in druge goste, ki so bili prisotni v prostorih kulturnega društva v Barkovljah.

T. Pavšič

BITI NA TRAVNIKU...

(Vtisi in občutja nezamejca)

Vreme nam je bilo naklonjeno in tako ne moremo reči, da nam Slovencem gre vedno vse narobe. Celo tista Cankarjeva domislica o Slovincu, ki mu niti Bog ne more več pomagati, se mi je tistega sončnega dne zazdela nekoliko preveč malodušna, četudi morda nosi v sebi grenko zrno resnice.

Zame je bila beseda TRAVNIK zmeraj beseda s posebnim zvenom in globokim pomenom. Morebiti zaradi tega, ker sem se rodil v tesni dolini, ki jo napaja šumeča Idrijca in so tod travniki bolj redki, zato pa predstavljajo pravo naravno bogastvo. Tudi smo ponavadi raje rekli Log, kar je bilo že samo po sebi manj imenitno in manj gosposko od travnika. Sicer pa sem hodil v šolo na Travniku, kar se je smelo uradno reči le »Scuola clementare Nazario Sauro - Trauni di Circhina«. Avtobus podjetnika Giannesinija, ki je vozil po Idrijski dolini v Gorico, je imel predzadnjo postajo na goriškem Travniku, to smo vedeli vsi otroci. In tako je ta goriški Travnik prišel v mojo zavest že davno, preden sem ga ugledal s svojimi lastnimi očmi, ko sem bil z mano med vojno prvič v Gorici (peš iz Otaleža do Bače!) in drugič, ko sem se po vojni napotil na neko manifestacijo kar s kolesom, 80 km! Prebujena domišljija si je s stare razglednice »Saluti da Gorizia« dopolnjevala podobo prostranega trga, kjer ne raste trava in ne kosijo, pač pa ga obdajajo palače, med katerimi ponosno stoji velika cerkev s stopniščem, bogatim pročeljem, dvojnimi vrati in z dvema zvonikoma, ki se končujeta v zelenih čebulah. V podobo travnikov in Travnika se je potem prelivala še prelest Modrijanovega travnika iz Kosmačeve povesti Pomladni dan.

Sladko obremenjen z usemi temi spomini in predstavami, sicer pa pripravljen na sprejem novih doživetij, sem se znašel na goriškem Travniku tisto blaženo predzadnjo majniško nedeljo letošnjega leta, ki se je iz svetega pred kratkim prelevilo v navadno leto Gospodovo 1984. Bilo

je natančno dvesto sedemdeset let in trintrideset dni po sodbi krvave rihte, ki je prav na tem mestu, takrat še brez asfalta in bencinskih hlajpov, dala usmrčiti in pozneje razčetrčiti štiri »jogre toliminske pravice«, moje daljne rojake. Prišel sem, s težavo, kot se danes prihaja iz celinske, neobmejne Primorske v to, nekoč naše deželno mesto, prišel kot opazovalec in hudo sem se trudil, da bi odpisal zavest iz preteklosti in bi dojemal novo resničnost: goriškega Travnika, te uradne Piazza Vittoria, ki se »danes ta dan«, kot bi rekel Bevk, oživlja v slovenskem dopoldnevu. Tako sem pač ustvarjen — in prav go-

tovo nisem edini (!), da me najgloblje prevzamejo tisti trenutki, ko enako čustvo zavalovi tudi v mojem bližnjiku ali tudi »daljniku«, saj je to kot nekakšna skupna rešitev vseh težav, kot bratsko veselje, kot da bi vsi prestali brodolom in se družno veselili nove obale.

Res, nič ni več z mojo načrtovano hladno prisotnostjo, zanašajo me čustva, po glavi pa mi vse brni in bliskajo se slike, kot bi jih oddajalo sto televizij na istem kanalu. Preveva me čudna, pa vendar skladna mešanica občutkov, ki jih lahko razume le tista primorska duša, ki zmore v istem dnevu celostno dojemati, na primer, partizansko slavje, novo mašo, prijateljsko srečanje na vinski razstavi ali globokoumni pogovor s slovenskim pisateljem, duša, ki razume psiho in stvarnost ratičnega in zamejskega Slovence.

Stojim v senci, ki jo delajo hiše pod Gradom in gledam golobe, ki ljubko zobzajo že tako bujne obrise cerkve Ignacija Lojolskega. Prebiram napise, ki jih nosijo postavni mladenci in »deve zorne«, kot bi se izrazil slavček te dežele, gospod Simen, poet planinskega raja, ki si je tudi izvolil Gorico in mu je bil prav ta Travnik pripravil nepozabno slovo v daljnem letu 1906. Vidim Doriča iz Benečije, kako nosi velikega »puža«, prisposodbo nesramnega zavlačevanja oblasti, ki bi morale že zdavnaj ravnati po svojih lastnih postavah in izpolniti od ljudstva zahtevane pravice. Čez trg hiti znana postava starejšega slovenskega duhovnika. V daljavi se ziblje prapor v slovenskih barvah — to je častitljiva zastava društva Slavec iz Ricmanj.

Stojim pretresen in doživljam protest slovenskega zamejskega naroda, ki je odločen, a vendar dostojanstven. Saj to je slavje, vredno nekdanjih taborov pa hkrati omikanega evropskega dvatisočletja. Pred mano so možje starejših letnikov — »regio esercito«, »battaglione speciale«, partizani, kmetje — poznajo me s Primorske poje, saj so pevci s Plešivega, za mano starejši žen-

dalje na 8. strani ■

Kakšen je bil predvojni Novi list

Poznavalcem razmer na Primorskem med obema vojnama je znano, da je dr. Engelbert Besednjak v času fašizma za krajšo dobo uspel izdajati tednik z imenom Novi list. Po ukinitvi vseh slovenskih periodičnih publikacij leta 1928 so primorski Slovenci ostali brez časnikov in je to gotovo pomenilo veliko kulturno osiromašenje

večjega dela slovenskega naroda. Zato se je dr. Besednjak, takrat še poslanec v rimskem parlamentu, osebno zavzel pri predsedniku vlade Mussoliniju, da je dovolil izdajanje treh publikacij: tednika Novi list, mesečnika Družina, za istrske Hrvate pa tednika Istarski list. Ko je pok. dr. Besednjak maja 1954 začel izdajati sedanji Novi list, je želel poudariti določeno kontinuiteto s predvojnimi tedniki, kar se je odražalo že v formatu, načinu urejevanja in tudi v tem, da je prvo številko označil z letnikom III.

Po vsem povedanem bo sedaj naše bralce gotovo zanimalo, kakšen je bil predvojni Novi list, ki je v času fašistične diktature Slovincem na Primorskem približno leto in pol nadomeščal vsa raznovrstna glasila, ki so v dvajsetih letih izhajala v Trstu ali Gorici, npr. dnevnik Edinost, tednike Goriška straža, Novice in Mali list itd. Ker je bil edino tedensko glasilo, je predvojni Novi list bil po vsem Primorskem izredno razširjen, v politiko direktno ni posegal, marveč se je v svoji uredniški zasnovi držal predvsem načela, čim bolj objektivno informirati slovenskega bralca o dogodkih doma in po svetu in mu pomagati z rubrikami praktičnega značaja. Ko smo prelistali več starih številke Novega lista iz let 1929 in 1930, smo spoznali, da je svojo osnovno nalogo, še posebej če upoštevamo, da je bil v tedanjih razmerah gotovo podvržen najrazličnejšim omejitvam, zlasti političnega značaja, odlično opravljal. Prva številka je izšla 29. marca 1929 v Gorici, zadnja, že drugega letnika, pa 13. novembra 1930, prav tako v Gorici. Tednik je tiskala Katoliška tiskarna na Placuti.

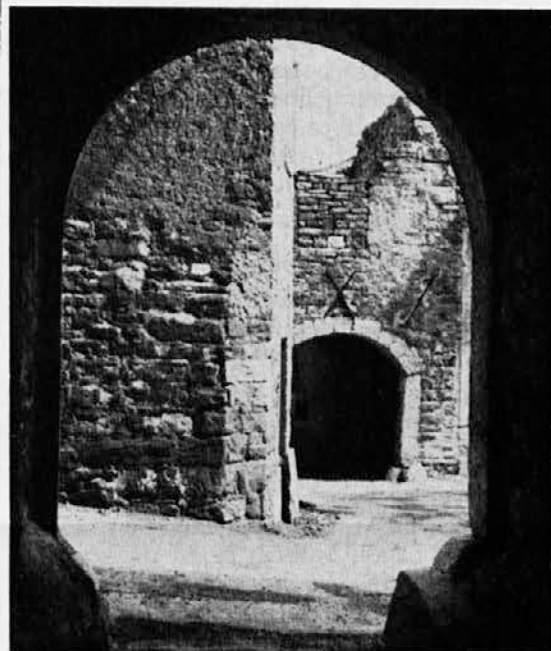
Žal nam ni bila dostopna prva številka Novega lista, marveč šele tretja z dne 12. aprila 1929, vendar se zdi dovolj značilna za ponazoritev osnovne koncepcije časnika, zato naj jo na kratko predstavimo. Format je isti kot pri današnjem Novem listu, tj. manjši in prav zanimivo je, da prav v zadnjem obdobju precej časnikov uveljavlja podobne, bolj priročne formate, kar se je npr.

zgodilo pri celovškem Našem tedniku, v Trstu pa pri Primorskem dnevniku in Gospodarstvu. To le kot vstavek in povrnimo se k Novemu listu z 12. aprila 1929. Šteje 16 strani, stavljen je tako kot danes na tri kolone, zlasti prva stran po zunanji obliki močno spominja na sedanji Novi list. Glava naslovne strani je oblikovana tako, da je ime časnika natisnjeno natančno na sredini, ob straneh so v drobnih črkah navedeni podatki o uredništvu in upravi, naročnini, trgovskih in malih oglasih, tik pod časopisno glavo pa podatki o kraju in času izhajanja. Novi list je izhajal vsak petek zjutraj, imel je uredništvo v Gorici v ulici Mameli št. 5 in poduredništvo v Trstu, ulica Valdirivo 19/III, torej v isti ulici, kjer je njegovo uredništvo tudi sedaj. Posamezna številka je stala 30 stotink, stare so bile po 50 stotink, ceoletna naročnina je bila 15 lir, za pol leta 8 lir, naročnina za inozemstvo pa je znašala 30 lir. V Novem listu z dne 12. aprila 1929 je na vrhu leve kolone zgoraj kot običajno natisnjen tedenski koledar z imeni svetnikov, sledijo najraznovrstnejše krajše novice, ki zavzemajo celo prvo in tudi drugo stran. Naj jih nekaj navedemo: na prvi strani beremo npr. o zboru bivših planincev (alpinov) v Rimu, kjer se jih je zbralo 25 tisoč in o tem, da je Jožef Eppih iz Kleč na Kočevskem ustrelil 214 kg težkega medveda. Na drugi strani list poučuje bralce, kako se opravlja v Italiji konkordatna poroka v cerkvi in poroča o vožnji z Zeppelinom nad Sredozemsko morje, ki je stala kar 14.000 šilingov ali 37.660 lir. Nadalje zvemo, da je 16. marca t.l. mariborski pomožni škof dr. Tomažič bil sprejet pri papežu itd.

Tretja in četrta stran je posvečena zunanji politiki, obsega pa tri poglobljene članke, skoraj nekakšne komentarje, ki govorijo o odnosih med Italijo in Anglijo, razmerah v Avstriji in Jugoslaviji. Prav v slednji državi je bil položaj zelo zapleten, saj je bila pravkar uvedena šestojanuarska diktatura, ki je ukinila Vidovdansko ustavo in dala vso oblast v roke kralju. Sledi praktično navodilo, kako plačati na pošti Novi list, kar obsega še zgornji del pete strani, spodnja polovica pete in zgornji del šeste strani pa prinašata krajše novice pod naslovom »Okno v svet«. Na isti strani spodaj najdemo podlistek »Cvetje v jeseni« Ivana Tavčarja, ki je natisnjen tudi v spodnjem delu sedme, osme in devete strani. Na sedmi strani zgoraj pričnejo dopisi krajevnih dopisnikov v obširni rubriki z naslovom »Kaj nam z dežele pišejo?«. Iz podnaslovov spoznamo, kako

široko zaledje je takrat pokrival Novi list: Postojnsčino, Kras, Vipavsko dolino, goriško okolico, Goriško, Idrijski kotel in okolico ter Istro. Dopisov je toliko, da sežejo kar do desete strani. Tu najdemo še rubriko »Cerkveni pregled« in »O slovtvu«. Enajsta stran je posvečena rubriki »Nove postave«, ki je izrazito praktičnega značaja in je bila za Slovence v Italiji še posebej potrebna, saj so se morali privajati na povsem drugačen pravni sistem, kot so ga bili vajeni pod ranjko Avstrijo. Dvanajsta stran nosi zaglavje »Kaj se sliši po svetu«, na njej pa so natisnjene novice lažjega značaja, take, ki so bralce predvsem zabavale. Npr.: »Predsednik Združenih držav Severne Amerike je na veliko noč sprejel

nebrojno število državljanov in jim po stari navadi stiskal roke. Po 1840. tisku mu je roka tako zatekla, da ni mogel več podpisovati državnih aktov. Ali niso težke naloge ameriških predsednikov?« V spodnjem delu iste strani se začne rubrika »Za umnega gospodarja« in se nadaljuje še na trinajsto stran. Tu se pričnejo tudi mali oglasi, obvestila in reklame, ki obsegajo še nadaljnje tri strani, vključno z zadnjo, šestnajsto. V Novem listu oglašajo npr. zdravnik dr. Lambert Mermolja iz Gorice, trgovska trvdka Teod. Hribar iz istega mesta, urar Alojzij Povh iz Trsta, izdelovalec orgel Ivan Kacin iz Gorice, Ortopedični zavod A. Zecchi iz Turina in drugi.

Pričujoči članek nima namena, da bi z znanstveno metodo spregovoril o predvojnem Novem listu, saj bi bil to predmet posebne raziskave, marveč hoče bralce le opozoriti na bogato dediščino, iz katere je zrasel današnji tednik. Časi so se spremenili, vendar moremo trditi, da so nekatere zamisli, ki jih je v publicistiko uvajal pok. dr. Besednjak, privlačne tudi za sedanjega bralca. Zlasti velja to za njegove daljše članke o položaju doma ali po svetu, ki so bili pisani v vsakomur razumljivem jeziku, a se jim je poznalo, da je pisec z velikim političnim čutom ter sposobnostjo analize in sklepanja na pronicljiv način razlagal politični in družbeni razvoj v različnih delih sveta. Tovrstne članke uvodniškega značaja najdemo v predvojnem in povojnem Novem listu in lahko zatrdimo, da je bil to pomemben dosežek slovenskega časnikarstva sploh, na katerem se lahko učijo tudi tisti, ki danes ustvarjajo slovensko publicistiko.

Iz naše preteklosti

Rojstva v Trstu.

Po računih tržaške občine nazaduje v Trstu precej število rojstev. Leta 1920 je bilo 1939 rojstev več nego smrtnih slučajev. Leta 1923, je prebitek padel že na 1115, leta 1925. pa kar na 294 otrok. Tekom 1927. se je skrčil prirastek na 92 rojstev in 1928. je bilo sploh več mrtvih nego rojenih, tako da je število tržaškega prebivalstva šlo nazaj. Isto velja za tekoče leto. Od 1. januarja do 1. februarja 1929. je bilo 171 mrličev več nego novorojenčkov. Trst šteje danes 252.000 duš.

Vogersko.

Prvo številko »Novega lista« smo sprejeli z velikansko radostjo. Prav slovesno smo praznovali veliko noč. Pevci in pevovodja so se zelo potrudili. Pokazalo se je, da se da marsikaj doseči, če je vodilna roka dobra. Le alt je še nekam premočan in neuglajen. — Oziramo se s strahom v nebo. Suša je, nič ne zeleni. Preživeli smo dve slabi letini, da bi vsaj tretja bila boljša!

Sovodnje.

Lansko leto smo radi suše pridelali zelo malo sena. Posebno sedaj to občutimo, ko moramo za seno izdajati težke stotake. Mnogo mož in fantov je šlo v tujino sreče iskat. Večina njih je šla v sosedne države; čez morje pa malokdo. — Praznike smo slovesno obhajali. Vrle pevke so pokazale, da vztrajna vaja pri dobrem pevovodji mnogo velja. Marsikdo je pogrešal moških glasov in orgel, katerih še ni na koru. — Razveselili smo se, ko smo prejeli »Novi list«, ki je tako bogat na vsebini.

Novi list, 12.4.1929

Občinski svet v Nabrežini zahteva ponovno STO

Na izredni seji občinskega sveta v Nabrežini dne 1. junija 1954 so razpravljali o različnih vesteh, ki se v zadnjih tednih širijo v zvezi z rešitvijo tržaškega vprašanja. Svetovalci SDZ in komunistične partije so predložili svojo resolucijo, svetovalec Drago Legiša (SKSZ) pa svojo. Župan je obe resoluciji prečital in pripomnil, da sta po vsebini več ali manj enaki.

Razlika je bila samo v tem, da je prva poleg drugega zahtevala, naj se do imenovanja guvernerja poveri uprava obeh področij domačinom. Svetovalca dr. Škerk in Drago Legiša sta vprašala župana za pojasnila o tej zadnji zadevi in dejala, da to najbrž ni v skladu z določili mirovne pogodbe. Župan g. Terčon je odgovoril, da je besedilo prve resolucije dovolj jasno in jo dal takoj na glasovanje. Za resolucijo je glasovalo 9 svetovalcev, proti nihče.

Na zahtevo svet. Draga Legiše je župan dal na glasovanje tudi drugo resolucijo. V njej je bilo rečeno, da občinski svet vztraja na uresničenju STO-ja z jamstvi za njegovo resnično neodvisnost in nedeljivost ter za enakopravnost Slovencev z Italijani. Za to resolucijo je glasovalo 8 svetovalcev, proti nobeden. Sprejeta je bila torej prva, ki se v bistvu ne razlikuje od druge.

Razpravljali so nato o prodaji 14.000 kv. metrov obč. zemljišča podjetju »Cave Romane« v Nabrežini. Mislijo namreč zgra-

diti veliko delavnico in novo poslopje, ki bi služilo delavcem za spalnico in obednico. Izvolili so štiričlansko komisijo, ki bo stvar preučila in nato poročala občinskemu svetu. Obč. svet je tudi soglasno izglasoval resolucijo proti uporabi atomske in vodikove bombe. Resolucijo so predložil komunisti.

Novi list, 3.6.1954

Občinski svet v Zgoniku za Svobodno ozemlje

Občinski svet zgoniške občine je imel v nedeljo dopoldne redno sejo.

Župan dr. Obad je predložil občinskemu svetu 3 resolucije o perečih vprašanjih našega kmetijstva.

Prva ugotavlja, da je od 33 oseb, ki so zaposlene na Kmetijskem nadzorništvu, le en sam slovenski uradnik, kljub temu da je velika večina kmetovalcev na področju slovenske narodnosti. Strokovni tečaji po slovenskih vaseh se vršijo v italijanščini, kar zavira strokovno vzgojo naših kmetov. Občinski svet zato zahteva, da ZVU nastavi pri Kmetijskem uradu slovenske strokovnjake. Potreben je tudi strokovni kmetijski list v slovenščini.

V drugi resoluciji občinski svet obsoja razlaščenje slovenske zemlje, s katerim se hoče spremeniti narodnostna slika Tržaškega ozemlja. V tretji pa svetovalci zahtevajo povečanje kreditov za pospeševanje poljedelstva in da se omogoči uvoz sadik, trsja, semen itd. iz sosednjih krajev Jugoslavije, od koder je to blago tudi v preteklosti prihajalo. Vse tri resolucije so bile soglasno sprejete.

Občinski svet je nato razpravljal še o dveh resolucijah, ki se tičejo vprašanja našega ozemlja. Eno, ki zahteva ustanovitev Stoja, je predlagal svetovalec SDZ, drugo pa župan dr. Obad.

Sprejeta je bila prva, za katero je glasovalo 10 svetovalcev, eden proti, dva sta se vzdržala, dočim so za drugo glasovali 4 svetovalci, 4 proti, 5 pa se jih je vzdržalo.

Iz tega sledi, da je prebivalstvo zgoniške občine v pretežni večini za STO.

Novi list, 17.6.1954

—0—

PRVI ABITURIENTI JADRANSKEGA ZAVODA ZDRUŽENEGA SVETA

■ nadaljevanje s 3. strani

ljudmi in šolami, ki so nas obiskovale. To velja seveda posebno za letos, ko smo v Devinu. Škoda pa, da zaradi učenja nismo imeli veliko časa, da bi to bolje izkoristili. Prvi letnik pa se s tem lahko zelo obogati.«

Kaj pa bi svetovali tistim, ki bi radi poskusili srečo z vpisom na to mednarodno šolo. (Odgovorila sta nam Aleksander in Tamara).

Najprej naj si ne belijo glave z angleščino. To ni velik problem. Mesec dni intenzivnega tečaja in stalno pogovarjanje in sporazumevanje v tem jeziku te pripravi do tega, da ga kaj kmalu asimiliráš. Važno je, da pokažeš veliko zanimanje in odprtosti, pa gre. Zelo važno pa je, da si že od začetka sistematično organiziraš dan in učenje, le tako namreč lahko zmagaš vso snov, ki se drugače kopiči in jo težko zmoraš. Tako, to je vse.«

Biti na Travniku...

■ nadaljevanje s 6. strani

ski — ena rojena v Grgarju, druga v Kromberku, in tam je pesnica Goriške — Ljubka Sorli s hčerko Lojzko Bratuž, pa številni prijatelji s Tržaškega in tudi redki prijatelji »z uniga kraja«, ki nam je vsem pri srcu slovenstvo onstran depozitne zavese, ki čutimo z zamejci. Stojim in premišljujem. S sabo nimam nobenega kontrabanta, vest je čista in mirna, bodisi za naše bodisi za Italijane. V svoji koži nosim triinpetdeset let življenja, z rojstvom pod Italijo, z Balillo in učiteljico iz Catanije, z našo povojno slovensko šolo, z horbo za priključitev, vodopivstvom in enotnim kulturnim prostorom ... Hvaležen sem Mariji, ki mi je odgovorila na telefonski klic in se že vnaprej razveselila napovedanega prihoda. »Le pridi, bo ena oseba več«, je rekla. In sedaj sem tu. Tudi Italijanom bi povedal, da nimamo namerjati jim tega obsojkega mesta, saj sploh ne gre za to: vsi vemo, da imajo v mestu večino. Na stotisoče jih je padlo v soški fronti, deset tisoči počivajo tam na briški strani na Oslavju, med njimi tudi naši, ki so se prav tako borili za našo zemljo, izpolnjujoč Gregorčičevo naročilo, žal pa tudi ukaz dunajskega cesarja. Lahko razumem, da je Vittorio Locchi napisal pesnitev Santa Gorizia, a tudi Italijani (in Furlani) naj razumejo, da je Gorica prav tako naše mesto, že ime jo izdaja, to potrjuje štirideset človeških rodov, če štejemo štiri na stoletje, in končno, to izpričuje tudi nekdanji in današnji Travniki! In Benečani, kjer so že 118 let pod Italijo, pa »še nimar govorjé po našin«, jih bomo mar zatajili, kaj se morajo sami potučiti? Pa Rezijani, ki romonijo po rozojansko, so morda res Tataro-Mongoli? Tudi tržaški Slovenci, danes tako mogočno prisotni v Gorici, niso le kraške mlekarice iz časov Franca Jožefa! Pravice iščejo Vencsijevi in Garjupovi rojaki spod Višarj, s tega koščka nekdanje Koroške, ki so trn v peti tudi Nemcem.

Ko kleše svoje misli ena od obeh govornic, zadonijo zvonovi. Slavje se razvija naprej in kdo bi zameril vsem tistim, ki so do kraja napolnili gostilne, saj je to tudi shod prijateljev in znancev, v prešerni zavesti, da ne želimo živeti v kakšnem getu, temveč svobodno, enakopravno, prijateljsko, po prešernovsko. Slovenska beseda odmeva od Raštela do Korza, od Prefektore do Pred škofije, od »Tunela« do Jelena. Nikjer ni biričev, ki bi si upali zapreti množici usta, ki kot v finale slovenske simfonije zapoje starodavno uporniško pesem. Srce sprejema vso to novo slovensko izraznost, ki se iz upravičenega gneva pretaka v radost nad prestano moro, razum pa izbira dokumentacijo spomina. Kako daleč je že tisti strašni dan — 17. april 1914, daleč v ozadje se tudi umikajo veliki napisi DUX, ki so nekoč pozdravljali velikega diktatorja. Sedaj mislim na rajno mamo, ki so jo nekoč sodili na goriškem tribunalu, res da le zaradi obmejnega tihotapstva (živeli smo pač v bedi), na očeta, ki je prišel s četrto armado v Gorico, kjer tudi še živi njegov skoraj stoletni učitelj Hubert Močnik, mislim na vse goriške in zamejske prijatelje, v duhu pa vidim z nami Erjavca in oba Gregorčiča, pa Gabrščka in Bevka, Gradnika, Sedeja in dobričino iz pozabljenih časov — Valentina Staniča, pa Vinca Vodopivca, Bednarika in številne druge, pa cele trume naših ljudi, ki so tod živeli in umirali ...

Travniki je dokazal, da nočemo umreti in da še znamo biti složni. Hvala vam, rojaki, za zvestobo, naša srca so z vami.

Idrija, 29. 5. 1984

Tomaž Pavšič

OPZ in MPZ »Vesela pomlad« vabita na »3. PRAZNIK MLADIH PEVCEV VESELA POMLAD«, ki bo v nedeljo, 3. junija, s pričetkom ob 17. uri na VRTU FINZGARJEVEGA DOMA. Nastopili bodo: OPZ in MPZ »Vesela pomlad«, MIMPZ »Zvonček« iz Repentabra, otroška folklorna skupina SKD Tabor, iluzionist Ivo Valetič ter ansambla »Zvezde« in »Galebi«, ki bosta igrala za ples in družabne igre.

* * *

MPZ »VESELA POMLAD« vabi na koncert MPZ OŠ »Boris Kidrič« iz Ajdovščine, ki bo v soboto, 2. junija, ob 18. uri v Prosvetnem domu na Opčinah.

* * *

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu vabi na predavanje prof. TOUSSAIN-TA HOČEVARJA z univerze v New Orleansu, ki bo v ponedeljek, 4. junija, na temo:

ZGODOVINA SLOVENSKEGA BANČNIŠTVA S POSEBNIM OZIROM NA JADRANSKO BANKO V TRSTU (1900-1941)

Predavanje je rezultat raziskovalnega dela v okviru Ekonomske fakultete v Ljubljani s pomočjo Fulbrightove štipendije.

MARIJA KOSTNAPFEL

drevo

še lahko najdeš
pot nazaj
drevo

na razliti nočni gmajni
se tvoji senc
spajata
razhajata
v spomin
na bežne sanje
prvega semena

v zemljo
iz katere smo zrasli
smo zasadili
noge
do kolen
gola debla
škripljejo
v mrazu

rdeča krpa ruja
se krči
v naši pesti
je sonce šibko

naj ne mislijo
da smo se ustavili

na koži neba
mesec
iz pravljic
ostro
drsi
v moje boke

pod noč

tiho čaka
v krošnjah
strah
pod noč
samo vijolice
iz zemlje
dišijo

R. V.

Ob 75-letnici društva v Gabrjah

Gabrje je slovenska vasica, ki leži na levem bregu reke Vipave. Razdeljena je na dva dela: Dolnje Gabrje in Gornje Gabrje. V Dolnjih Gabrjah, ki je manjši del vasi, je bilo v začetku tega stoletja osem družin: ob cerkvi na griču so družine Brekčevi, Karličevi (je ni več), Mežnarjevi (je ni več) in pri Matildi. Pod cerkvijo na ravnini so Pipanovi, Črnčevi in Bričevi.

V Gornjih Gabrjah so vse hiše zgrajene v bližini trga, sredi katerega je vodnjak. Hiše, v katerih živijo te družine, so: Pustovi, Petejanovi, Klučarjevi, pri Zofki, Hvalovi, Brankovi, pri Kristini, Florinovi, Tonkovi, Zrdinovi, pri Terezini, pri Tinkotu, Benaševi, Bričevi, Tomaževi, v Njivah, Pavlečevi; pri Grabcu je skupina hiš, ki dandanes spada pod Miren, toda pred vojno v spadala pod Gabrje. Tam so bile tele družine: Kogojevi, pri Veroniki, Zorževi, pri Valerji, pri Kolarjevih, pri Zajcu. V Gornjih Gabrjah so še naslednje hiše: pri Miškotu, Bajtarjevi, Vikčevi, pri Drejcu, pri Potokarju, pri Tinčetu, pri Sirkovih in pri Cjanu.

Čprav je to zelo majhna vas, je v Zborniku Prosvetne zveze 1868-1968 na strani 260 zapisano, da je 28. marca leta 1909 bilo v Dolnjih Rubijah ustanovljeno »Narodno izobraževalno društvo Skala«. Pred 75 leti je bilo središče vasi v Dolnjih Gabrjah in Dolnjih Rubijah, od tod tudi takšna navedba o ustanovitvi.

Skala je kraj med Doljnimi in Gornjimi Gabrjami, kjer je pravi griček iz skale. Ljudje pravijo, da je bil na Skali pred okrog tristo leti majhen samostan, v katerem so bili menihi, ki so dandanes na Kostanjevici pri Gorici. Še dandanes se vidijo ostanki glavnih zidov.

Prvi predsednik društva je bil Toni Černic (po domače Ščuhar) iz Rubij, tajnica pa je bila Olga Černic (Olga Kovačeva). Ostala imena ustanoviteljev pa niso znana.

Zgodovinsko-kulturni razvoj vasi in društva

Gabrje so bile kar pomemben kraj, ker je vsakdo, ki je potoval v Trst, moral iti mimo vasi. Takrat ni bilo še državne ceste. Edina pot za v Trst je bila tista, ki je iz Gorice prispela do današnjega mirenškega mejnega prehoda, šla skozi celo vas tja do Mirenškega gradu, nato do Grabca in čez petsto metrov ravne ceste se je prispelo naravnost do gabrskega trga. Večina potnikov, posebno pa trgovcev, je prenočevala v furmanski gostilni pri Pavlečevih, ki so bili najbogatejša družina v vasi.

V Gabrje so sosednji Sovodenjci, Pečani in Vrhovci vedno radi zahajali, zato se je po letu 1909 tudi delovanje prosvetnega društva s pomočjo sosedov odvijalo predvsem v obliki malih dramskih skupin in pevskega zbora. Ker društvo ni imelo lastnega sedeža, so se v ta namen posluževali domačij in skednjev.

Gospodarski razvoj vasi

Ljudje se niso preživljali samo s poljedelstvom, ampak so delali tudi zunaj vasi: v ladjedelnici v Tržiču, v kamnolomih, v mlinu rubijskega barona Bianchija, največjega na Goriškem itd. Ženske pa so delale

na poljih ali pa šivale vreče za baronov mlin. Trije ali štirje Gabrci so se šli v Gradec učiti kovaštva, mizarstva itd., kar so na delovnem mestu zelo upoštevali, saj je bila to izredna šola. Kdor se je hotel navaditi kamnarstva, pa je moral v Nabrežino.

Vas in društvo, od začetka prve do konca druge svetovne vojne

Med prvo svetovno vojno je bila vas popolnoma zapuščenca, saj so bile v njeni okolici največje bitke. Dolnje Gabrje so bile porušene do tal, cerkev pa močno poškodovana. Ravno tako so bile porušene tudi Gornje Gabrje, razen Pavlečeve in Tinkotove hiše, ker sta služili za vojaško bolnišnico. Na strehi sta imeli velik rdeči križ.

Večina Gabrcev se je med vojno preselila v predele tja do madžarske meje ali v kraje, kjer ni bilo posebne nevarnosti.

Po vojni, ko so se Gabrci vrnili domov, so morali nekaj časa, dokler italijanska država ni zgradila na novo skoraj vseh hiš, živeti v barakah in v popolni revščini.

Prva svetovna vojna je uničila tudi vse zapiske o delovanju društva, ni pa izbrisala pripovedi takrat preživelih članov društva, ki vedo povedati, da je v Gabrjah kulturno življenje živel tudi po prvi svetovni vojni. Še danes je na Skali obzidje, na katerem je bila zgrajena lesena vojaška baraka. V njej so se zbirali člani društva. Tja so zahajali tudi Pečani, kamor so imeli krajšo pot po lesenem mostu čez Vipavo, ki so ga zgradili vojaki med vojno. Nekaj let pozneje so Gabrci že nekoliko gnili most porušili, ker je bil še zmeraj dober za Pečane, da so prihajali krast drva na našo stran.

Delovanje društva Skala je opisano tudi v »Mladiki« iz leta 1920 pod imenom »Slovensko izobraževalno društvo Skala«, ki je delovalo v Gabrjah.

(Dalje)

—o—

KAKO SE SPOMINJA PRVE ŠTEVILKE dr. MITJA BITEŽNIK

■ nadaljevanje z 2. strani

odnose z matičnim narodom in državo. Kako je to prihajalo do izraza v listu?

nim narodom, je dr. Besednjak vztrajno prepričeval somišljenike tako na pripravljalnih sestankih kot pozneje s članki v Novem listu, da morajo ti odnosi temeljiti na zavesti, da je vsaka narodna manjšina obsojena na propad, če ne išče in najde opore v matičnem narodu. Zato pomenijo pogosti in ostri napadi na politiko manjšinskega naroda, iz ideoloških in drugih oziror, večkrat le pljuvanje v lastno skledo.

Novi list je zagovarjal stališče, da je glavna naloga manjšinskih političnih in javnih delavcev obramba interesov manjšine, ne pa poseganje v politično ureditev matičnega naroda.

Ni propagiral slogaštva, a je dosledno zagovarjal potrebo po ustanovitvi Narodnega sveta primorskih Slovencev, ki naj bi vodil narodnoobrambno delovanje v razne stranke vključenih slovenskih ljudi.«

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO TRST razpisuje ob svoji 80-letnici literarni, likovni in fotografski natečaj za izvirna dela na temo

Med skalo in morjem

ki naj bi obravnaval prijateljski odnos človeka do naravnega okolja. Natečaj je namenjen: vsem ljubiteljem narave; osnovnošolski mladini; dijakom nižjih srednjih šol. Vsaka zgoraj omenjena skupina bo posebej ocenjena in nagrajena.

Literarni natečaj

Prispevki na razpisano temo so lahko v prozi (do 10 tipkanih strani), v poeziji (do 5 pesmi ali ciklus), zbirka anekdot ali esej (do 10 tipkanih strani). Napisani so lahko v knjižni slovenščini ali v narečju. Vsi prispevki morajo biti napisani v 4 izvodih, označeni z geslom, kategorijo, v kateri avtor kandidira (ljubitelji narave, osnovnošolska mladina, nižja srednja šola). V priloženi zapečateni kuverti, označeni z geslom, naj bodo avtorjevo ime, priimek, naslov in telefon. Literarne izdelke bosta ocenjevali dve ločeni komisiji:

— literarno komisijo za šolsko mladino sestavljajo: prof. Zora Tavčar, pesnica Ljubka Šorli, časnikar Lojze Abram in prof. Marinka Pertot (SPDT);

— literarno komisijo za ljubitelje narave sestavljajo: prof. Josip Tavčar, prof. Pavle Merku, prof. Marija Cenda in inž. Josip Rudež (SPDT).

Likovni natečaj

Risbe in izdelki na razpisano temo so lahko v katerikoli tehniki. Za osnovnošolsko mladino je priporočljiv format A3, za ostale je dovoljen katerikoli format, največji 100x70. Na hrbtni strani risbe ali slike naj bo označeno geslo in kategorija, v kateri avtor kandidira (ljubitelji narave, osnovna šola, nižja srednja šola). V priloženi zapečateni kuverti, označeni z geslom, naj bo avtorjevo ime in priimek, naslov in telefon.

Risbe in izdelke bosta ocenjevali dve ločeni komisiji:

— likovno komisijo za šolsko mladino sestavljata: prof. Magda Tavčar (SPDT), Demetrij Cej in Zora Koren.

— likovno komisijo za ljubitelje narave sestavljajo: Milko Bambič (SPDT), inž. Sergij Cesar in Deziderij Švara.

Fotografski natečaj

Fotografski natečaj na razpisano temo ni namenjen osnovnošolski mladini. V obeh navedenih kategorijah se kandidat lahko udeleži natečaja v sledečih tehnikah:

— črno-bela fotografija (največ 3 slike ali serija petih, min. format 13x18, max. format 30x40 ali izpeljanke);

— barvna fotografija (največ 3 slike ali serija petih, min. format 13x18, max. format 30x40 ali izpeljanke);

— diapozitivi ne glede na format (največ pet diapozitiv).

Vse serije morajo biti označene kot take, slike pa oštevilčene. Udeležene se lahko istočasno udeleži natečaja v več podkategorijah, vendar morajo biti slike neobjavljene.

Vsi izdelki morajo biti označeni z geslom in s kategorijo, v kateri avtor kandidira (ljubitelji narave, nižja srednja šola). V priloženi zapečateni kuverti, označeni z geslom, naj bo avtorjevo ime, priimek, naslov in telefon.

Zadnja predstava Stalnega slovenskega gledališča v Trstu

Tudi za goriške abonente Slovenskega stalnega gledališča se je v nedeljo popoldne, oziroma v ponedeljek in torek zvečer, še zadnjič dvignil zastor nad zadnjo uprizoritev našega gledališča, in sicer komedijo irskega dramatika Brendana Behana »Talec«. Tudi v Kulturnem domu v Gorici je ponovno zaživel, v režiji Mileta Koruna, Behanov krut in obenem komičen zaris irske osvobodilne gnanosti, zaživel je presunljiv teater, globoko ljudski v pravem pomenu te besede.

O sami komediji, o njenem avtorju, o režiserju je bilo veliko napisanega že ob tržaški premieri. Mogoče pa le velja na kratko spomniti na vsebino Behanove zgodbe, ki je postavljena v neki zanikrni dublinski hotel, kjer na pol nori revolucionarji in v svoji zaslepljenosti nič manj nori oficirji, pa še pedri in prostitutke igrajo svoje življenje. Prodajajo ljubezen, modrujejo, pojejo, se ljubijo in sovražijo. V ta svet pa bodo nekega dne pripadniki ljudske irske armade pripeljali angleškega vojaka kot talca v zamejo za irskega fanta, obsojenega na smrt v Belfastu. V bordelu bodo mladega Angleža takoj sprejeli za svojega, njegovo smrt, o kateri se sicer ves čas govori, pa za nekaj popolnoma oddaljenega in neresničnega tako, da se je sam talec zave šele tik pred koncem. Pa še tedaj, ko v vsesplošni zmešnjavi od nekod pade strel, je to bolj pomotoma, čeprav nepreklicno in dokončno.

Takšna je torej vsebina Behanovega dela, nanjo pa opozarjamo zato, ker tako med vajami kot na premieri v Trstu je bil vseskozi prisoten vtis, najprej med samimi igralci in režiserjem in nato še med publiko, da se pravzaprav bolj kot usodo irske revolucije uprizarja sedanjo dramatično situacijo Slovenskega stalnega gledališča v Trstu. Da je tisti strel, ki pade pravzaprav

pomotoma, a je vendarle nepreklicno dokončen, skoraj aluzija na tragično pomoto, ki bi se zgodila z ukinitvijo tega gledališča. Na to usodo še najbolj nedvoumno opozarjajo igralci s stavkom, ki ga med predstavo večkrat ponovijo v različnih jezikih »Malo več strpnosti je tisto, kar bi tukaj potrebovali«. In prav tako jasno piše v gledališkem listu ravnatelj SSG Miroslav Košuta: »V tem trenutku globoke krize in negotovosti, ko vam predstavljamo svojo izvedbo Talca, člani SSG živimo z grozljivim občutkom, da je tudi naše gledališče talec v spletu navzkrižnih interesov, ki jih je vzbudila razprava o zakonu za globalno zaščito Slovencev v Italiji. Upajmo, da bo naša usoda drugačna od usode Behanovega junaka. Zavedamo se sicer, da brez žrtev tokrat ne bo šlo, ampak — odprito povedano — v tem slovesnem razpoloženju pred predstavitvijo zadnjega dela v sezoni 1983-84 z iskrenim prepričanjem kličemo: Se bojo premiere! Tudi na odrih Kulturnih domov v Trstu in Gorici!«

Slovensko stalno gledališče hoče torej živeti. Za to pa so mu potrebne ne več samo obljube, pač pa stvarna dejstva, konkretni odgovori in pomoč, ki so mu jih dolžni za to pristojni organi, deželni in državni. Predvsem pa potrebuje slovensko gledališče pomoč in solidarnost svojih ljudi, to je celotne slovenske narodnostne skupnosti, saj je gledališče njena osrednja kulturna ustanova. Goriški Slovenci imajo od nedelje do torka prav lepo priliko, da dokažejo igralcem in tehničnemu osebju gledališča, ki te dni bijejo bitko za obstoj gledališča pa tudi za svoja delovna mesta, vso svojo solidarnost s tem, da bodo prisotni na predstavi Talca, da jih bodo s svojo prisotnostjo in aplavzi spodbudili in jim dokazali, da niso sami. Ugasnimo torej za en večer televizor in pojdemo v gledališče, v naše gledališče.

Novo delo Borisa Pahorja

Tržaška knjigarna je v torek, 29. t.m., doživela enega najpomembnejših kulturnih dogodkov v zadnjem času s predstavitvijo novega romana Borisa Pahorja »V labirintu« in knjige pričevanj Edvarda Kocbeka v pismih Borisu Pahorju od leta 1940 do leta 1980 z naslovom »Peščena ura«. Obe knjigi je izdala Slovenska matica. O novem Pahorjevem romanu ter o pomembnosti Kocbekovih pisem je spregovoril predsednik Slovenske matice prof. dr. Bogo Grafenauer. Poudaril je vlogo Slovenske matice pri združevanju ustvarjalcev celotnega slovenskega

kulturnega prostora in podčrtal, da je ta pojem zamenjal ob ustaljenih mejah pojem o Zedinjeni Sloveniji. Slovenska matica se zavzema za pretok kulturnih dobrin z vseh delov slovenskega ozemlja v vse dele in za sodelovanje avtorjev iz različnih strani. Omenil je nadalje, da je gospodarska kriza v Jugoslaviji zavrla marsikatero kulturno in človeško pobudo, izrazil pa je zaupanje, da se bodo zdaj nekoliko zaustavljeni stiki znova obnovili in okreplili.

O novem Pahorjevem romanu »V labirintu« je dejal, da je to osrednje delo našega pisatelja. »Peščena ura«, zbirka Kocbekovih pisem Pahorju od leta 1940 do leta 1980, pa je pomembno in pretresljivo pričevanje, dokument o času ter o liku velikega Slovenca.

Urednik Slovenske matice Drago Jančar je podal literarni prerez Pahorjevega »Labirinta«. Podčrtal je izpovedno moč in še zlasti prikaz krize povojnega sveta v tržaškem vozlišču, še posebno za slovenskega človeka.

Boris Pahor se je v svojem nagovoru zahvalil Slovenski matici za zavzetost za naš svet. Podčrtal je, da je čutil potrebo, da po prikazu predvojne in medvojne dobe doda tekst, v katerem bi prišla do izraza tragika povojne dobe, ki jo je doživljal človek, ki je verjel v vstajo in v upor slovenskega narodnega subjekta.

Izdelke bo ocenila posebna komisija. Komisijo sestavljajo: Janko Furlan (SPDT), Mario Magajna, Aljoša Zerjal in Duilio Vecchiet.

Prispevke za vse tri natečaje zgoraj omenjenih treh kategorij morajo kandidati oddati na sedežu SPDT v ul. S. Francesco 20, tretje nadstropje ali na sedežu ZSSDI (isti naslov, drugo nadstropje) do vključno **30. septembra 1984**.

Najboljša dela bodo nagrajena na slavnostni prireditvi ob 80-letnici našega društva. Prireditelj bo poskrbel za objavo oziroma za razstavo najboljših del. Po razstavi bodo lahko udeleženci dvignili svoje prispevke na sedežu društva. Organizator ne prevzema odgovornosti za morebitne poškodbe ali izgube prispevkov.

Sodobno kmetijstvo

Pravočasno spravilo sena

Na Slovenskem zelo negospodarno ravnamo s travnato rušo, ker jo nepravilno izkoriščamo. Miselnost, da je treba s prvo košnjo pridobiti na travnatem svetu čim več mase, ni na mestu, kajti taka raba je v nasprotju s kakovostjo pridobljene krme. Da s pravilom prvega odkosa odlašamo, pripomoreta običajno spomladansko slabo vreme ter dejstvo, da se starejša trava hitreje suši. Na travnatem svetu pridobimo največ hranljivih snovi s pašno-košno rabo tega sveta. Ta sistem nam omogoča šestkratno izkoriščanje ruše na leto. Iz različnih vzrokov na večini travnatih površin tak način izkoriščanja ni mogoč.

Siliranje prvega odkosa je primerno za večja kmečka gospodarstva, ki redijo vsaj 6 do 8 govedi. Ob premajhnem dnevnem odvzemu preti nevarnost naknadne fermentacije silaže. Travo siliramo v začetku latenja in pomembno je kositi popoldne, ko se je v procesu fotosinteze sintetiziralo dovolj sladkorja, ker ga potrebujejo mlečno-kislinske bakterije, ki tvorijo mlečno kislino za konzerviranje silaže. Zaradi majhnosti pretežnega števila kmečkih gospodarstev bomo še vnaprej obdržali ustaljene načine prvega odkosa trave. Pri različnih načinih spravila so različne tudi izgube.

Izgube škrobnih vrednosti v odstotkih:

Dehidrirana trava 5 do 15 odst., silaža iz ovele trave, v normalnih razmerah, 10 do 30 odst., v neugodnih vremenskih razmerah do 45 odst., iz sveže trave 15 do 35 odst., sicer pa do 50 odstotkov. S prevetrovanjem sušeno seno ima od 20 do 35, sicer do 50 odst. izgube škrobnih vrednosti. Na sušilih posušeno seno 25 do 40 ali celo 55 odstotkov. Seno, ki je bilo posušeno na tleh pa 35 do 45, sicer do 60 odstotkov izgube škrobnih vrednosti.

Pri zgodnji košnji, ob začetku latenja, vsebuje tako pridobljeno seno 8,1 odstotka prebavljivih beljakovin in 41 odstotkov škrobne vrednosti. Pri srednje zgodnji košnji imamo 4,6 odstotka beljakovin in 35,2 odst. škrobne vrednosti. Če kosimo ob začetku cvetenja ohranimo 4,6 odst. beljakovin in pri pozni košnji imamo le še 3 odst. beljakovin in 28 odst. škrobne vrednosti.

Pri sušenju sena na tleh so izgube poleg sušenja in odvisnosti od vremena tako velike predvsem zaradi mehaničnih izgub ob skrajnem času spravila. Stroji drobijo predvsem liste, v katerih je veliko več hranljivih snovi kakor v steblih trav.

Košnja mora biti zato opravljena v času latenja do začetka cvetenja vodilnih trav v ruši in ne v času cvetenja in po njem. Z gnojenjem zlasti z dušikom pospe-

šimo vegetativni razvoj travne ruše. Zaradi nevarnosti odmiranja in gnitja spodnjih listov pa moramo tako travno rušo kositi prej kot negojeno. Pravočasni prvi odkos je potreben zato, da dobimo zanesljiv pridelek otave.

Pri gnojenju ruše ne smemo prezreti leguminoz, kot naravnega vira dušika. Ruša, ki vsebuje belo deteljo, kasneje stari in jo zato lažje kakovostno pospravimo.

Za lucerne in deteljice je v letu setve, ko rastline razvijajo korenine in nabirajo rezervne hranilne snovi, najprimernejši čas košnje šele v času cvetenja, če hočemo, da bodo trajale štiri leta. Za naslednje odkose velja, da deteljo ne kosimo, ko cveti. Detelja namreč zaradi obilice padavin spomladi in tudi bujne rasti in nevarnosti poleganja pa prvi odkos v drugem, tretjem in četrtem letu opravimo že v fazi brstenja. Pravočasna košnja kakovostne krme bistveno vpliva na pocenitev reje živine.

Z. T.

Radio Trst A

DOBER GLAS GRE V DEVETO VAS

Interesente, ki so se prijavili v kategorijah: a) kantavtorji, b) vokalno-instrumentalne skupine lahke glasbe, c) vokalno-instrumentalne skupine narodnozabavne glasbe, opozarjamo, da 15. junija zapade rok za predložitev skladb in besedil za ta natečaj in vabimo, da jih čimprej pošljejo na naslov: Radio Trst A, ul. F. Severo, 7 - 34100 Trst - s pripisom »Dober glas gre v deveto vas«. Skladbe morajo biti označene s šifro, v priloženi zaprti kuverti pa morajo biti navedeni podatki avtorjev in izvajalcev.

LIPA - drevo življenja

OOOO JOŽKO ŠAVLI OOOOOOOOOOOOOOOOOO 5 OOOOO

V starem grškem bajeslovju se lipa ne pojavlja kot bivališče kakega božanstva kot druga znana drevesa. Istovetna pa je z drevesno nimfo (hamadriado) Filiro, hčerjo Oceana. Ta nimfa je bila mati centavra Keirona, v čigar osebnosti se odražajo vse magične lastnosti lipe, kot jih še danes odkrivamo v ljudskem izročilu. Zaradi primerjave jih navajamo posebej. 37)

Keiron (Chiron), sin Kronosa (Čas) ter Filire (Lipa). Ko je bil Kronos pri Filiri, ga je zalotila njegova žena Rea, zato je sebe spremenil v konja, Filiro pa v lipo. Zato je sad te zveze Keiron v spodnjem delu telesa konj in se uvršča med centavre, sicer nasilna in bojevitá bajeslovna bitja.

V primeri s svojimi sovrstniki pa je Keiron povsem drugačen. Centavri so pretepaški, izzivalni, človeku nadležni in celo nevarni. Keiron pa je med njimi edini pravičen, poln dobrote in miline ter zato nesmrten. Prijatelj in vzgojitelj je celi vrsti grških junakov, še posebno Peleju, nadalje Jazonu, Patroklju, Ahilu, Aristeju idr. Svoje gojence poučuje v vseh umetnostih in veščinah, v katerih je sam odlični mojster, zlasti v umetnosti bojevanja, pa tudi v lovu, katerega se je naučil od Artemide in Apolona. Mojster je tudi v poznavanju zdravilstva in poznava vse zdravilne zeli, ki jih je sam odkril ali pa je znanje prejel od Zeusa. Velja pa tudi za iznajditelja lire, igranja nanjo in je zato simboličen predstavnik klasične glasbe.

Ko se je pri njem mudil Heraklej, ga je po nesreči zadela puščica ter mu povzročila neozdravljivo rano na stopalu. Vendar božanstva niso dopustila,

da bi zaradi te rane izhiral. Zaradi njegove dobrote in pravičnosti so ga premestila med ozvezdje, kjer je ostal kot Lokostrelec (Sagittarius). Tako nam poroča ena izmed različic njegove zgodbe, sicer mlajšega nastanka, vendar najbolj značilna.

Sagittarius se pojavlja že pred letom 1000 pr. Kr. v bajeslovju Babiloncev. 38) Z Vzhoda izhajajo tudi druge osebnosti grškega bajeslovja, kot je Cibela iz Frigije ali traško-frigijski Dioniz, ki je v bistvenih potezah istoveten z egipčanskim Ozirisom, asirskim Tammuzom (sumerski Dumuzi). Po teh primerih sodeč bi moral tudi Keiron priti v grško bajeslovje z Vzhoda.

Če ima Keiron konjski del svojega telesa po očetju, potem je moral podedovati lastnosti tudi po svoji materi. In res najdemo pri njem svojstva, na katere še danes naletimo v mitološkem izročilu o lipi — drevesu življenja. Kot bo razvidno iz nadaljnjih izvajanj tega spisa, gre predvsem za naslednje: zdravje — lipa kot drevo zdravja, življenja; modrost — lipa kot sodno drevo, drevo pravičnosti, modrosti; vzgoja — lipa ob vstopu mladih v življenje odraslih; glasba — lipa kot drevo glasbe in plesa.

Iz Frigije prihaja tudi druga grška bajka, v kateri nastopa lipa. Zgodba o *Baucis*, 39) ki je z možem Fileimonom sprejela popotna boga Hermesa in Zeusa pod streho, potem ko so jima drugi ljudje odrekli gostoljubje. Trdosrčne ljudi so bogovi za kazen uničili s povodnijo, Baucis pa v zahvalo

spremenili v visoki starosti v lipo in njeneža moža v hrast. Rasla sta najprej pred templjem in ljudstvo ju je spoštovalo. — V tej zgodbi se simbolično odražata dobrotá in zakonska ljubezen ter sreča na starost. Simbolika, ki jo pri lipi prav tako najdemo še danes.

Zgodba o Baucis pa nam znova potrjuje domnevo, da je bila lipa zunaj območja grške omike mnogo bolj poznana. *Herodot* (5. stol. pr. Kr.) sam nam poroča, da so Eneri, skitski rod, prerokovali prihodnost iz mehkega lipovega luba ter si med lipovim listjem predstavljali neko božanstvo. 40)

Na vsak način, pojav lipe v indoevropskem bajeslovju je tako star, da nekateri izvedenci kot Sterne-Enderes 41) sodijo, da bi morala biti predhodnica indijskega svetega figovca (*ficus religiosa*), če predpostavljamo Evropo kot domovino Indoevropejcev.

V SREDNJI EVROPI

Območje, na katerem je simbol lipe v ljudskem izročilu najmočnejše prisoten, so dežele srednje Evrope, danes po večini nemško govoreče. Zaradi tega nemški narodoslóvní spisi in prirodniki že praviloma navajajo, da je bila lipa sveto drevo Germanov in da so se pod njo zbirali starešine, se posvetovali in razsojali. Isto pa navajajo glede Germanov tudi za hrast. V tem primeru pa bi bili obe drevesi pri nekdanjih Germanih sveti oz. bi imeli značaj dreves življenja. To pa ne more držati, če so Germani obstajali kot jezikovno in narodnostno enotno ljudstvo.

Isti model gledanja je v veljavi tudi pri večini narodoslóvcev med današnjimi slo-

ŠPORT

Tudi tokrat se Jadranu ni posrečilo napredovanje v B ligo

Z veliko grenkobo za igralce in za prvrzence slovenskega športa se je v nedeljo neuspešno zaključilo naskakovanje Jadrana na B ligo. Naša ekipa je tretjo odločilno srečanje zaključila pred tednom dni s sijajno zmago v tržaški športni palači in ob tej priložnosti obdala z upanjem številne navijače, ki so uvideli možnost, da Jadran letos resnično lahko napreduje v višjo ligo. O velikem zaupanju, ki so ga bili deležni Jadranovci zgovorno priča dejstvo, da je s sedmimi avtobusi in s številnimi osebnimi avtomobili odpotovalo v Pistoio nad 400 slovenskih navijačev. Očitno pa vse to ni zadostovalo, kajti prevladovala je vendarle višja tehnična raven toskanskih košarkarjev. To pomanjkanje so Jadranovci na drugem srečanju »play-offa« nadoknadili s tem, da so vsilili igri zelo oster ritem in s tem, da so na nasprotnika pritiskali z agresivno obrambo, ki jim dejansko ni dopustila umirjene in ustaljene igre. Poleg tega je Jadran tedaj pokazal tudi neverjetno mero požrtvovalnosti in borbenosti, s katerima je v končnih minutah dobesedno odrezal nasprotniku noge. V nedeljo v Pistoji je sicer v glavnih obrisih ponovil tako igro, toda ob koncu je moral le priznati premoč domačinov. Za Jadranovce so bile usodne 3 minute sredi drugega polčasa,

ko je iz zaostanka petih točk zdrknil na —17. Tržačani so tedaj z veliko značajnostjo reagirali, zbrali vse preostale moči in začeli manjšati zaostanek. Dve minuti pred koncem sta ju od nasprotnika ločili bori dve točki, ki se nikakor nista dali izničiti. Žagarjevi varovanci so bili tedaj že v okrnjeni postavi, poleg tega pa so se popolnoma izčrpali pri dolgem in mučnem zasledovanju.

Napredovanje v B ligo ostaja tako še vedno nedosegljiv cilj, ki postaja Jadranu vse bolj začaran, tako da lahko govorimo že o pravem »kompleksu napredovanja«. Že tretjič zaporedoma si je namreč priboril nastopanje v »play-offu«, toda vedno mu je napredovanje spodletelo in začetni je moral naslednjo sezono znova. Dejstvo, da je moral tretjo odločilno tekmo odigrati na tujem, ne more opravičiti vseh teh ponesrečenih poskusov, saj se večkrat zgodi, da napreduje tista ekipa, ki je bila ob koncu regularnega dela prvenstva slabše uvrščena. Seveda je tretje srečanje lažje odigrati na domačem igrišču, toda napredovanje si moraš v vsakem primeru priboriti tudi z zmagami na tujem, kar pa ostaja za Jadran še vedno trn v peti. Poleg razlike v igri med gostovanji in domačimi nastopi je za Jadranovce boleča točka že samo nasto-

panje v končnici prvenstva. Čeprav že vrsto let zaključijo sezono s »play-offi«, se očitno še niso privadili na ozračje, ki prevladuje na teh tekmah. Namesto da bi tedaj zaigrali na svoji vrhunski ravni, ostane njihova igra vse preveč poprečna, sicer taktično dobro izpeljana, brez večjih napak med posamezniki; in tudi pomanjkanje borbenosti jim ne more nihče očitati. Vseeno pa nam Jadranovci najboljše košarkarske predstave nudijo na prvenstvenih tekmah ali celo na prijateljskih srečanjih. Verjetno je zanje psihološki pritisk zelo močan in preprečuje jim, da bi zaigrali sproščeno, brez vsake treme. To pa je po drugi strani dokaj nerazumljivo, saj je Jadranov ambient zelo miren, igralci lahko nemoteno trenirajo, ne da bi jih nihče težil z nujnostjo napredovanja. Še posebno velja to za zveste Jadranove navijače, ki bi bili z napredovanjem seveda izredno navdušeni, toda tudi če se prestop v B ligo ne izvrši, ostanejo kljub temu zelo blizu ekipi. To je druga posebnost, ki jo lahko opazimo samo pri Jadranu, namreč da ne obstoja le z namenom, da zasleduje najvišje agonistične cilje, ampak da združuje slovensko manjšino in da nas častno predstavlja širom po Italiji.

Če nam torej že tretjič zaporedoma napredovanje ni uspelo, ni to nobena tragedija: še vedno lahko upamo na naslednje sezone, saj razpolagamo z mlado ekipo, ki igra res z velikim zanosom in vnemo, ki bo ohranila edinstveno občinstvo, ne glede v kateri ligi bo nastopala.

M. Tn.

vanskimi narodi, ker se lipa pojavlja v bajeslovju nekaterih od njih kot določen simbol. Bila naj bi zato sveto drevo starih Slovanov. Toda le pri nekaterih slovanskih narodih — predvsem pri Slovencih — ji gre značaj drevesa življenja, medtem ko ostaja v izročilu drugih le eno od simboličnih dreves v bajeslovju.

Na vsak način, lipa v svojstvu drevesa življenja ni niti germanska niti slovanska, marveč se pojavlja na sklenjenem območju v Srednji Evropi preko narodnostnih in jezikovnih mej. Predpostavljati moramo zato, da je lipa eden od simbolov stare kmečke kulture, katere območje so v zgodovini prekrili različni jeziki in se na njem oblikovali različni narodi. Pod to spreminjajočo se nadstavbo pa je kmečka kultura preživela skoraj do današnjih dni.

Določimo najprej območje, na katerem se lipa pojavlja kot pomemben simbol v ljudskem življenju! V nemškem jezikovnem prostoru ima še posebno izrazit značaj življenjskega drevesa v nekdanji deželi Frankovska (Franken). Tu je njena vloga podobna tisti, ki jo ima po slovenskih deželah, pojavlja se kot vaško drevo (Dorflinde) in kot plesno drevo (Tanzlinde). Ples pod lipo se vrši navadno ob žegnanju t.j. ob farnem prazniku. 42)

Po mnogih frankovskih vaseh so lipe okleščene na ta način — tako še vsaj do druge vojne — da so iz njene velike krošnje napravili tri krone, ena vrh druge. Lahko tudi več. V prvo krono so pogosto postavljali oder za ples, do katerega so vodile lesene stopnice, medtem ko so godci sedeli v drugi kroni. Tako okleščene lipe so nekateri nemški pisci istovetili z drevesom vesolja (kakor je Yggdrasil). 43) —

Ozemlje z lipami sega kot nekdanje frankovsko ozemlje preko južne Hesenske do spodnjega Porenja (Eifel, Bergisches Land). 44).

Tudi Bavarska (Bayern) pozna lipo kot vaško drevo, vendar so stara izročila o njej že precej zabrisana. Pogosto se je pod lipo nahajal vodnjak ali studenec, simbolični vir življenja oz. vodnjak življenja (Lebensbrunnen). Med najbolj znanimi lipami te vrste je bila »Korbinijanova lipa« pri Freisingu, s katero je bila povezana usoda tega mesta. Še starejša pa je bila »Bonifacijeva lipa« pri kloštru Wessobrunn, ki ga je bil ustanovil vojvoda Tassilo II. (753). Ob lovu so njegovi psi našli pod to lipo križ. Lipe se še danes nahajajo ob bavarskih božjepotnih cerkvah. Navadno so v njihova dupla radi postavljali Marijine podobe ali sohe. Slednje so tudi rezljali iz lipovine (lignum sanctum). 45) Značilno utegne biti tudi dejstvo, da je imela Bavarska lipovo vejo v grbu, oziroma na čeladi nad ščitom grba (Züricher Wappenrolle, 14. stol.). 46)

(Dalje)

37) Paulys Real-Encyklopädie, itm., 1899 (Chiron)
38) J. Kastelic, Blejska fibula s kentavrom - lokostrelcem, Arheološki vestnik, Ljubljana 1962/63, str. 349

39) Paulys Real-Encyklopädie, itm., 1899 (Baukis)
40) W. Danckert: Symbol, Metapher, Allegorie im Lied der Völker, Bonn - Bad Godesberg 1978, str. 968 (Linde)

H. Marzell, Geschichte und Volkskunde der deutschen Heilpflanzen, Darmstadt 1967, str. 129

P. Tacchi Venturi, Storia delle Religioni, Vol. II., itm., str. 370

41) Sterne-Enderes, Unsere Pflanzenwelt, Berlin 1951, str. 150 (gl. W. Danckert, itm., str. 987)

42) O. Moser: Lindentanz und Kirchenweihrecht. Zu einigen Grundzügen des Gailtaler Kirchtags-

brauches - objavljeno v: Festschrift für Franz Koschier, Beiträge aus Volkskunde, Naturkunde und Naturgeschichte (Kärnten Museumsschriften 57), Celovec 1974, str. 69 - 71

Pisec se pri navajanju primerov plesa pod lipo na Frankovskem opira na naslednje objave:

F. Hohmann, Die mittelfränkische Kirchweih der Gegenwart im ansbachischen Raum, Bayer. Jahrb. f. Volkskunde 1959, str. 85-97

K. - S. Kramer, Bayern und Bürger im nachmittelalterlichen Unterfranken. Eine Volkskunde auf Grund archivalischer Quellen (= Beitr. zum Volkstumsforschung hrsg.v.d. Bayerischen Landesstelle für Volkskunde, Band XI), Würzburg 1957, str. 72-4

43) F. Mötzingler, »Die Dorflinde als Weltenbaum«, v mesečniku Germania, Berlin 1938/12, str. 388 nasl.

F. Mötzingler, »Maibaum, Dorflinde, Weihnachtbaum«, Germania, Berlin 1938/5, str. 145 nasl.

Temu, da bi v izvornem nemškem bajeslovju poznali vesoljno drevo, pa oporeka F. Boehm. Simbol drevesa v pomenu večnega življenja in vesoljstva naj bi prišel na nemško območje šele s krščanstvom. Pristno nemško in tudi germansko pa naj bi bilo le »drevo usode« (Schicksalsbaum), simbol življenjskega drevesa, ki ga zasadijo ob rojstvu otroka. Če bo drevo uspelo, bo tudi otrok ter obratno. - Prim. F. Boehm, Schicksalsbaum und Lebensbaum im deutschen Glauben und Brauch, Zeitschrift für Volkskunde Berlin und Leipzig 1938, str. 226

44) Poznan je bil še zlasti ples pod lipo v Frankfurtu. V kraju Kindleben blizu mesta Gotha v južni Turingiji pa so imeli pod lipo celo nekakšen sejem za ženine in neveste: dekleta so se nastavljala pod lipo, fantje so prispeli po praznje napravljani in z mehomo vina. Nato se je začel ples. Skupna vožnja kakega para proti domu pa je bila znak njune zaroke. — Mannhardt I, str. 165, 187, 449

45) M. Höfler, Wald- und Baumkult in Beziehung zur Volksmedizin, Oberbayerns, München 1892, str. 85 - 92

46) F.-K. zu Hohenlohe-Waldenburg: Die Linde in der Heraldik, in der Sphragistik und als Ornament, Jahrd. Heraldisch-genealogischen Ges. »Adler«, Dunaj 1878, Taf. II., 31